

Iva Deylová, Kulturní vztahy mezi bývalým Československem a vybranými státy andského regionu v letech 1945-1989, disertační práce, Středisko ibero-amerických studií, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2018, 252 s.

Stanovisko oponenta

Témata z kulturních dějin a ke kulturním dějinám náleží k badatelsky atraktivním zvláště pak v případech vzájemných kontaktů mezi zeměmi, světadíly, odlišnými kulturami či civilizacemi. V případě kulturních vztahů mezi Starým světem a Novým světem, v našem případě konkretizovaných k Československu po druhé světové válce s horním mezníkem roku 1989 (byť se nabízí současně mezník k ukončení existence Československa a vzniku dvou samostatných subjektů mezinárodního práva – České republiky a Slovenské republiky) a andskými zeměmi, otevírá doktorandka prostor, který byl doposud v sumarizujícím pohledu na Peru, Ekvádor a Bolívii dotýkán jen dílčími vstupy. Paralelně je autorkou vybráno a zúženo řečiště poznávání – na okruhy filmové, výstavní, rozhlasové a televizní prezentace. Tato volba vyvěrá mimo jiné z pramenné materie archivních fondů Ministerstva zahraničních věcí České republiky a Národního archivu České republiky. Dominují – kulturní vztahy, kulturní politika, diplomatické vztahy.

Pokládám otázku o finálních dopadech a ohlasech kulturních aktivit Československa. Ve třech dotčených zemích se ocitáme přednostně v andském prostoru, kde s výjimkou panamerické silnice, protínající jihoamerický subkontinent, je fyzická mobilita zájemců o kulturní dění limitována komunikační (ne)dostupností. Z těchto důvodů byly případné aktivity omezovány na správní, hospodářská a kulturně společenská centra. Týká se především dostupnosti filmové a výstavní nabídky. Informovanost skrze televizní kanály se jevila jako atraktivní, ale i ta byla provázána (ne)budováním infrastruktury dopadu televizního signálu zvláště pak v andských zemích. (Např. od odlišné situace v Brazílii.) Peru má ve všech případech (oproti Ekvádoru a Bolívii) vícero výhod těžících z homogenizujícího postavení Peruánské republiky a od časů původních kultur z propojenosti nížinného pobřeží a horského pásma. I tak televizní signál pokrýval přednostně tradiční centra. Nejdostupnějším byl rozhlasový signál, který byl ve sledovaném čase zjevně i umně využíván.

Z celku vnímám za autorsky přínosné partie o institucích a společnostech pěstujících kulturní vztahy (s. 67 an.), kde paní Iva Deylová dokládá svou heuristickou znalost a interpretační zdatnost. Totéž platí o kapitole o kulturních aktivitách Československa v andských zemích (s. 108 an.), kde československá strana – při všech limitujících politických skutečnostech – těžila z renomé československého filmu ve světě. Výstavní aktivity v tomto kontextu pojmám jako doplňující. Z osobní znalosti terénu a ohlasu v učené a andinistické (alpinistické) společnosti společně s autorkou připomínám (jen ilustrativně) expedici a následnou výstavu Expedice Cotopaxi (1972 /1973). Těžiště aktivit je pak provázáno s Peru. Pořady rozhlasového vysílání a Československo mohly mimo jiné budovat svůj prostor na kvalitě české/československé hudební kultury, jdoucí do meziválečného času, a proslulosti osobností, které byly v (latinsko)americkém panoramatu respektovány bez ohledu na jejich (politický) status – mám tím na mysli tvůrce a interprety typu Rafaela Kubelíka či Rudolfa Firkušného na jedné straně, na straně druhé dílo Bohuslava Martinů či Josefa Suka.

Z obou stran – středoevropské i jihoamerické - byly vzájemné kontakty determinovány bipolárním viděním „světa“, jakož i proměnami na domácím politickomocenském kolbišti. Je potěšujícím závěrečné konstatování, že Československo bylo po celé sledované období ve

všech třech zemích iniciátorem kulturních styků a později také celého procesu uzavírání smluvních dokumentů v této oblasti. (s. 224). Toto je pak provázáno i s osobnostním podílem protagonistů-diplomatů a s jejich vzdělanostním rozhledem.

V případě publikování textu se přimlouvám za další autorské čtení včetně krácení vstupních kapitol (2. a 3.) či eliminaci drobností (příkladem subkapitola 3.2.4 na s. 50-51) a purizaci vyjadřování (s. 56, „Tadeáš Haenke - první amerikanista s českými kořeny“ / rozumí se zemsky českými kořeny a byl první?).

Bilancujeme-li v dějinách dlouhého času „zisky a ztráty“, jakou stopu vzájemné vazby a kontakty po sobě zanechávaly a zanechávají, pak přetrvávají přednostně odkaz a dědictví obecně kulturní povahy. Mizí mocenskopolitické ambice, v běžícím čase odcházejí případné hospodářské snahy a vazby – ale kulturní vyznačují i pro futuro. To jsou ony zisky, které v dlouhém čase zůstávají jak po raně novověkých aktivitách středoevropské habsburské monarchie, tak po ambicích meziválečného Československa - a v našem případě i po Československu druhé poloviny 20. století.

Pokládám volbu tématu za výbornou a autorské pojetí pani PhDr. Ivy Deylové za odpovídající reflexi pramenné materie. Oceňuji autorčinu osobní zainteresovanost a badatelskou píli. Předloženou disertační práci hodnotím kladně, přijímám a doporučuji k obhajobě.

Prof. PhDr. Ivo Barteček, CSc.
Katedra historie FF UP v Olomouci

Olomouc 6. června 2018

